

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY

LAILY MEDINA

přednesené dne 12. ledna 2023¹

Věc C-598/21

SP,

CI

proti

Všeobecná úverová banka a.s.

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Krajský soud v Prešove (Krajský soud v Prešově, Slovensko)]

„Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce – Ochrana spotřebitele – Listina základních práv Evropské unie – Články 7, 38 a 47 – Směrnice 93/13/EHS – Článek 1 odst. 2 – Ujednání o předčasné splatnosti ve smlouvě o úvěru – Ujednání odražející závazný právní předpis – Článek 3 odst. 1, čl. 4 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 – Zajištění úvěru ve formě zástavního práva k nemovitosti – Trvalé bydliště spotřebitele – Výkon zástavního práva prodejem v dražbě – Účinná soudní ochrana – Nekalé obchodní praktiky – Směrnice 2005/29/ES – Řetěz úvěrových smluv určených k úhradě existujícího dluhu – Směrnice 2008/48/ES – Spotřebitelský úvěr – Oblast působnosti – Obcházení – Určení celkové výše dluhu“

I. Úvod

1. Unijní právo poskytuje od doby finanční krize robustnější rámec pro ochranu spotřebitele v oblasti úvěrů zajištěných nemovitostí². Soudní dvůr zatím vytvořil důležitou linii judikatury týkající se procesní ochrany spotřebitele, která se odráží rovněž v oblasti řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se obydlí. Tato judikatura odráží konstitucionalizaci spotřebitelského smluvního práva³. Sekundárním právním předpisem, který slouží jako „spojovací článek“⁴ mezi procesním právem, spotřebitelským právem a Listinou základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) je směrnice 93/13/EHS⁵.

¹ – Původní jazyk: angličtina.

² – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 (Úř. věst. 2014, L 60, s. 34).

³ – Viz Micklitz, H.-W., „The Constitutional Transformation of Private Law Pillars through the CJEU“, v Collins, H. (ed.), *European Contract Law and the Charter of Fundamental Rights* Intersentia, Cambridge, Antverpy, Portland, 2017, s. 49.

⁴ – Kenna, P., „Introduction“, v Kenna, P., Nasarre-Aznar, S., Sparkes, P. a Schmid, U., C. (ed.), *Loss of Homes and Evictions Across Europe: A Comparative Legal and Policy Examination*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2018, s. 41.

⁵ – Směrnice Rady ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02 s. 288, oprava Úř. věst. 2016, L 303, s. 26).

2. V oblasti exekučního řízení týkajícího se nemovitosti, která je bydlištěm spotřebitele, Soudní dvůr v rozsudku ze dne 10. září 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189; dále jen „rozsudek ve věci Kušionová“) přezkoumal slučitelnost slovenské právní úpravy řízení týkajícího se mimosoudního výkonu zástavního práva se směrnicí 93/13. Tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na tento rozsudek v podstatě navazuje. Předkládající soud vyzývá Soudní dvůr k tomu, aby se blíže zabýval souvislostí mezi exekučním řízením, spotřebitelským právem a základními právy zakotvenými v Listině.

3. Krajský soud v Prešově (Krajský soud v Prešově, Slovensko) svou žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce konkrétně nastoluje otázku pravomoci soudů posuzovat přiměřenost předčasného vymáhání úvěru v kontextu řízení o mimosoudním výkonu rozhodnutí. Rovněž nastoluje otázku slučitelnosti bankovní praxe spočívající v uzavírání nových úvěrových smluv za situace, kdy většina finančních prostředků není vyplacena spotřebiteli, ale je určena k úhradě starších úvěrů, se směrnicí 2005/29/ES⁶, jakož i otázku týkající se důsledků této praxe ve vztahu k určení rozsahu působnosti směrnice 2008/48/ES⁷.

II. Právní rámec

A. Unijní právo

Směrnice 93/13

4. Článek 1 odst. 2 směrnice 93/13 stanoví:

„Smluvní ujednání, která odrážejí závazné právní a správní předpisy a ustanovení nebo zásady mezinárodních úmluv, jejichž stranami jsou členské státy nebo Společenství, zejména v oblasti dopravy, nejsou předmětem ustanovení této směrnice.“

5. Článek 3 odst. 1 této směrnice zní takto:

„Smluvní ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, je považováno za zneužívající, jestliže v rozporu s požadavkem poctivosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.“

6. Článek 4 odst. 1 této směrnice stanoví:

„Aniž je dotčen článek 7, posuzuje se zneužívající povaha smluvního ujednání s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s ohledem na všechny okolnosti v době uzavření smlouvy, které provázely její uzavření, a na všechna ostatní ujednání smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází.“

⁶ – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách) (Úř. věst. 2005, L 149, s. 22).

⁷ – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (Úř. věst. 2008, L 133, s. 66 a – opravy – Úř. věst. 2009, L 207, s. 14, Úř. věst. 2010, L 199, s. 40 a Úř. věst. 2011, L 234, s. 46).

7. Článek 7 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví:

„Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a soutěžitelů byly k dispozici odpovídající a účinné prostředky zabráňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.“

Směrnice 2005/29

8. Článek 3 směrnice 2005/29, nadepsaný „Oblast působnosti“, v odstavci 1 stanoví:

„Tato směrnice se vztahuje na nekalé obchodní praktiky vůči spotřebitelům, jak je stanoveno v článku 5, před obchodní transakcí týkající se produktu, v jejím průběhu a po ní.“

9. Článek 5 odst. 1 a 5 uvedené směrnice stanoví:

„1. Nekalé obchodní praktiky jsou zakázány.

[...]

5. V příloze I je uveden výčet obchodních praktik, které jsou považovány za nekalé za všech okolností. Tento jednotný výčet platí ve všech členských státech a může být změněn pouze revizí této směrnice.“

Směrnice 2008/48

10. Bod 14 odůvodnění směrnice 2008/48 zní takto:

„Úvěrové smlouvy týkající se poskytnutí úvěru zajištěného nemovitostí by měly být z oblasti působnosti této směrnice vyňaty. Tento druh úvěru má velmi specifickou povahu. Z oblasti působnosti této směrnice by měly být rovněž vyňaty úvěrové smlouvy, jejichž účelem je financování nabytí nebo zachování vlastnických práv k pozemku nebo ke stávající či projektované budově. [...]“

11. Článek 2 směrnice 2008/48, nadepsaný „Oblast působnosti“, v odstavci 2 stanoví:

„Tato směrnice se nevztahuje na

a) úvěrové smlouvy, které jsou zajištěny hypotékou nebo jiným srovnatelným zajištěním běžně používaným v členském státě na nemovitý majetek nebo které jsou zajištěny právem souvisejícím s nemovitým majetkem;

[...]“

12. Článek 22 odst. 3 směrnice 2008/48 zní takto:

„Členské státy dále zajistí, aby předpisy, které přijmou k provedení této směrnice, nemohly být obcházeny v důsledku formulace smluv, zejména zahrnutím čerpání nebo úvěrových smluv spadajících do oblasti působnosti této směrnice do úvěrových smluv, jejichž povaha nebo účel by umožnily vyhnout se použití směrnice.“

B. Vnitrostátní právní předpisy

13. Ustanovení § 565 Občianskeho zákonníku (občanský zákoník) zní takto:

„Jde-li o plnění ve splátkách, může věřitel žádat o zaplacení celé pohledávky pro nesplnění některé splátky, jen bylo-li to dohodnuto nebo v rozhodnutí určeno. Toto právo však může věřitel použít nejpozději do splatnosti nejbližší splátky.“

14. Ustanovení § 53 občanského zákoníku upravuje zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách. Jeho odstavec 9 zní takto:

„Jde-li o plnění ze spotřebitelské smlouvy ve formě splátek, může poskytovatel uplatnit právo podle § 565 nejdříve po uplynutí tří měsíců od prodlení se zaplacením splátky, pokud o tom současně informoval spotřebitele alespoň 15 dnů předem.“

15. Ustanovení § 151j odst. 1 občanského zákoníku stanoví:

„Není-li pohledávka zajištěná zástavním právem splněna řádně a včas, má zástavní věřitel právo zahájit výkon zástavního práva. V rámci výkonu zástavního práva může zástavní věřitel uspokojit svoji pohledávku způsobem určeným ve smlouvě nebo prodejem zástavy v dražbě podle zvláštního zákona [...], nebo se domáhat uspokojení pohledávky prostřednictvím prodeje zástavy podle zvláštní právní úpravy [...], pokud tento či zvláštní zákon nestanoví jinak.“

16. Předkládající soud uvádí, že uvedený odstavec obsahuje poznámku pod čarou, vloženou za slovní spojení „podle zvláštního zákona“, která odkazuje na Zákon 527/2002 Z.z. o dobrovolných dražbách a o doplnění zákona Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov [zákon č. 527/2002 o dobrovolných dražbách a o doplnění zákona Slovenské národní rady č. 323/1992 o notářích a notářské činnosti (Notářský řád) ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o dobrovolných dražbách“)], a druhou poznámku pod čarou, vloženou za slovní spojení „podle zvláštní právní úpravy“, která odkazuje na občanský soudní řád a na exekuční řád.

17. Ustanovení § 151m odst. 1 a 2 občanského zákoníku uvádí:

„(1) Zástavní věřitel může prodat zástavu způsobem stanoveným ve smlouvě o zřízení zástavního práva nebo v dražbě nejdříve po uplynutí 30 dnů od oznámení o zahájení výkonu zástavního práva zástavci a dlužníkovi, pokud osoba dlužníka není totožná s osobou zástavce, nestanoví-li zvláštní zákon jinak [...].

(2) Zástavce a zástavní věřitel se mohou po oznámení o zahájení výkonu zástavního práva dohodnout, že zástavní věřitel je oprávněn prodat zástavu způsobem dohodnutým ve smlouvě o zřízení zástavního práva nebo v dražbě i před uplynutím lhůty stanovené v odstavci 1.“

18. Zákon o dobrovolných dražbách v § 6 definuje dražebníka jako „osob[u], která pořádá dražbu a splňuje podmínky stanovené tímto a zvláštním zákonem a vzniklo jí oprávnění k provozování dotčené činnosti“. Ustanovení § 7 odst. 1 uvedeného zákona definuje navrhovatele dražby jako vlastníka předmětu dražby, zástavního věřitele nebo jinou osobu, která je oprávněna navrhnout provedení dražby podle zvláštního zákona.

19. Pokud jde konkrétně o zástavního věřitele, ustanovení § 7 odst. 2 zákona o dobrovolných dražbách stanoví, že je povinen písemně prohlásit nejen to, že předmět dražby je možné dražit, ale i pravost, výši a splatnost pohledávky, pro kterou se navrhuje výkon zástavního práva podle tohoto zákona.

20. Podle ustanovení § 16 odst. 1 uvedeného zákona je možné dražbu uskutečnit jen na základě písemné smlouvy o provedení dražby, kterou uzavře navrhovatel dražby a dražebník.

21. Podle ustanovení § 17 zákona o dobrovolných dražbách je dražebník povinen vyhlásit konání dražby prostřednictvím oznámení o dražbě. Pokud je předmětem dražby byt, dům, jiná nemovitost, podnik nebo jeho organizační složka nebo pokud nejnižší podání přesáhne 16 550 eur, dražebník uveřejní oznámení o dražbě v registru dražeb nejméně 30 dnů před zahájením dražby a oznámení o dražbě zašle bez zbytečného odkladu ministerstvu za účelem zveřejnění v *Obchodnom vestníku* (Obchodní věstník).

22. Ustanovení § 21 odst. 2 zákona o dobrovolných dražbách stanoví, že v případě, že dojde k porušení jeho ustanovení, může osoba, která tvrdí, že tím byla dotčena na svých právech, požádat soud, aby určil neplatnost dražby. Právo domáhat se určení neplatnosti dražby však zaniká, pokud se neuplatní do tří měsíců ode dne příklepu, s výjimkou případu, kdy důvody neplatnosti souvisí se spácháním trestného činu a jedná se o dražbu domu nebo bytu, ve kterém má předchozí vlastník předmětu dražby v době příklepu trvalý pobyt.

23. Podle § 325 odst. 1 Zákon 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (zákon č. 160/2015, občanský soudní řád) může soud nařídit předběžné opatření, pokud je nutné neodkladně upravit vztahy mezi účastníky řízení nebo pokud existuje nebezpečí, že by výkon rozhodnutí mohl být ohrožen. Podle § 325 odst. 2 písm. d) občanského soudního řádu může soud předběžným opatřením nařídit účastníkovi řízení, „aby něco vykonal, něčeho se zdržel nebo něco strpěl“.

24. Ustanovení § 63 odst. 3 zákona 233/1995 Z.z. Exekučný poriadok (zákon č. 233/1995, exekuční řád) stanoví:

„Exekuci prodejem nemovitosti, v níž je povinný přihlášen k trvalému či přechodnému pobytu podle odstavce 2, lze provést pouze výjimečně po schválení soudem, jsou-li proti povinnému vedena různá exekuční řízení, v nichž jsou vymáhány pohledávky, jejichž celková částka převyšuje 2 000 eur a exekutor prokáže, že peněžitou pohledávku nelze vymoci jiným způsobem“.

III. Spor v původním řízení a předběžné otázky

25. Dne 9. února 2012 si paní SP a pan CI se žalovanou Všeobecnou úverovou bankou, a.s. (dále jen „VÚB banka“) sjednali spotřebitelský úvěr s názvem „Hypo Pôžička“ ve výši 30 221,50 eur na dobu 20 let do roku 2032 (dále jen „sporný úvěr“). Účel sporného úvěru nebyl ve smlouvě uveden.

26. VÚB banka použila téměř celý sporný úvěr na úhradu předchozích spotřebitelských úvěrů poskytnutých od roku 2004, a to buď VÚB bankou, nebo společností Consumer Finance Holding a.s. (dále jen „společnost CFH“), s níž byla VÚB banka v minulosti hospodářsky propojena. Žalobci v původním řízení (dále jen „žalobci“) si sjednali svůj první úvěr u společnosti CFH již v roce 2004 ještě ve staré měně, a to ve výši 18 000 slovenských korun (SKK) (597,49 eur). Poté následovaly další spotřebitelské úvěry. Žalobci nebyli schopni úvěry splácet. VÚB banka jim proto poskytla nové úvěry, které však nevyplácela žalobcům, ale rovnou je vyplácela sobě na úhradu pohledávek

z dřívějších spotřebitelských úvěrů. VÚB banka stanovovala výši pohledávek jednostranně. Část sporného úvěru VÚB banka rovněž použila ve svůj prospěch na úhradu nákladů spojených s poskytnutím tohoto úvěru.

27. Zvláštností sporného úvěru je jeho zajištění zástavním právem k nemovitosti – rodinného domu, ve kterém mají žalobci a další osoby obydli. Po poskytnutí sporného úvěru byli žalobci v prodlení se splátkami úvěru ve výši 1 106,50 eur. Z důvodu prodlení VÚB banka v lednu 2013 rozhodla o zesplatnění celého úvěru. Ve smluvních podmínkách sporného úvěru bylo právo poskytovatele úvěru aktivovat předčasnou splatnost úvěru a prohlásit za splatný celý úvěr sjednáno. Předkládající soud vysvětluje, že slovenské právo stanoví jako jediné podmínky pro aktivování tohoto práva prodlení se splátkou v délce tří měsíců a dodržení povinnosti věřitele zaslat upomínku s poskytnutím dodatečné patnáctidenní lhůty.

28. Dne 12. dubna 2013 VÚB banka oznámila výkon zástavního práva formou dobrovolné dražby prodejem rodinného domu žalobců, jehož hodnota je minimálně třicetkrát vyšší než částka, pro niž banka aktivovala předčasnou splatnost úvěru a následný prodej domu.

29. Žalobci podali k Okresnému soudu v Prešove (Okresní soud v Prešově, Slovensko) žalobu na zdržení se výkonu zástavního práva formou dobrovolné dražby. Žalobci bance vytýkali mimo jiné to, že při uzavírání úvěrových smluv porušila jejich práva v oblasti spotřebitelského úvěru zaručená unijním právem. Okresný soud v Prešove (Okresní soud, Prešov) žalobu prvním rozsudkem zamítl s tím, že v podstatě neexistují žádné překážky pro prodej rodinného domu žalobců v rámci mimosoudního řízení.

30. Na základě odvolání žalobců předkládající soud rozsudek vydaný v prvním stupni zrušil. Konstatoval, že dobrovolná dražba rodinného domu žalobců byla nepřiměřená, protože existoval jiný způsob výkonu zástavního práva, a to v rámci exekučního řízení, v němž mohla být pohledávka VÚB banky uspokojena, aniž by žalobci současně přišli o vlastnické právo ke svému obydlí.

31. Okresný soud v Prešove (Okresní soud, Prešov) v pořadí druhým rozsudkem žalobu znovu zamítl. Poukázal na rozsudek ve věci Kušionová. Podle jeho výkladu tohoto rozsudku nebrání ani zneužívající smluvní ujednání tomu, aby bylo obydlí žalobců prodáno v rámci mimosoudního mechanismu výkonu zástavního práva. Tento soud v tomto ohledu použil judikaturu Nejvyššího soudu Slovenskej republiky (Nejvyšší soud Slovenské republiky), který podle předkládajícího soudu odmítl následnou soudní ochranu spotřebitelů spočívající v přerušení mimosoudního prodeje jejich obydlí v dobrovolné dražbě bez časového omezení.

32. Žalobci znovu podali odvolání k předkládajícímu soudu, ve kterém navrhují zdržení se výkonu zástavního práva formou dobrovolné dražby. Dovolávají se mimo jiné porušení svých spotřebitelských práv a porušení svého práva na obydlí v případě prodeje jejich rodinného domu.

33. Předkládající soud vysvětluje, že Slovenská republika nemá v rámci předčasného výkonu zástavního práva výslovně v zákoně stanovenou povinnost zohledňovat přiměřenost tohoto výkonu a uplatňovat kritéria, která Soudní dvůr stanovil v bodě 73 rozsudku ve věci Aziz⁸. Konkrétně uvádí, že slovenská právní úprava připouští předčasnou splatnost, aniž by byla přezkoumána otázka, zda spotřebitel nesplnil závazek, jenž má zásadní význam, zda je takové

⁸ – Rozsudek ze dne 14. března 2013, C-415/11 (EU:C:2013:164).

porušení povinnosti dostatečně závažné vzhledem k délce trvání a k výši úvěru a zda vnitrostátní právo stanoví vhodné a účinné prostředky, které spotřebiteli umožní, aby znovu odvrátil již nastalou splatnost úvěru.

34. Předkládající soud dále upřesňuje, že slovenská právní úprava stanoví dva způsoby výkonu zástavního práva. Prvním je prodej zástavy prostřednictvím dobrovolné dražby. Tuto dražbu vykonává soukromá osoba – podnikatel. Věřitel jednostranně stanoví výši pohledávky. Jiný podnikatel – dražebník prodá běžně i obydlí spotřebitelů bez soudního řízení a bez objektivního posouzení výše pohledávky a přiměřenosti dražby obydlí spotřebitelů. Navzdory nesouhlasu spotřebitelů zákon tuto dražbu označuje jako „dobrovolnou“.

35. Druhým způsobem výkonu je způsob, který stanoví zákon č. 233/1995, exekuční řád. Tomu předchází soudní přezkum smluvních podmínek. Soudy mohou povolit splátky a musí přihlédnout k unijním právním předpisům o ochraně spotřebitele i bez návrhu. Věřitel může vést exekuci s využitím soudního exekutora, který může povolit i splátky. V rámci soudního řízení o výkonu rozhodnutí je tak možné upravit splátky na úroveň původních úvěrových splátek dlouhodobých úvěrů a to až do konce úvěrového období. Lze tak dosáhnout toho, že věřiteli bude splacen dluh v rámci časového harmonogramu, který si sjednal se spotřebitelem, zatímco spotřebiteli zůstane obydlí.

36. Předkládající soud má naopak za to, že mechanismus dobrovolné dražby takové záruky neposkytuje. Nelze jej přerušit, dokud probíhá soudní řízení o zneužívajících smluvních ujednáních. Kromě toho soudní řízení o neplatnosti dražby konaná po dražbě představují po ztrátě vlastnického práva pro spotřebitele zvlášť velké emoční vypětí.

37. Předkládající soud je toho názoru, že ochrana proti nepřiměřeným zásahům do práv spotřebitelů, včetně jejich práva na obydlí, je obzvláště důležitá před vykonáním dražby. Vzhledem k tomu, že hmotné právo neupravuje žádnou jinou možnost ochrany *ex ante*, zbývá pouze jediná možnost, a to žaloba na zdržení se výkonu zástavního práva v rámci dobrovolné dražby.

38. Pokud jde o použití směrnice 2005/29, předkládající soud uvádí, že sporný úvěr a předchozí spotřebitelské úvěry byly pokaždé použity ke splacení předchozích úvěrů, přestože žalobci neměli dostatečné příjmy k jejich splacení. Předkládající soud má za to, že okolnosti, za nichž byl sporný spotřebitelský úvěr sjednán, představují nekalé obchodní praktiky, které by měly spadat do oblasti působnosti této směrnice.

39. Pokud jde o použití směrnice 2008/48, předkládající soud uvádí, že jedinou okolností, jež by mohla vést k vyloučení sporného úvěru z oblasti působnosti této směrnice, je zajištění nemovitostí. Skutečným účelem zajištění nemovitostí je však splácení předchozích spotřebitelských úvěrů. Za těchto okolností existuje úzký vztah mezi sporným úvěrem a předchozími spotřebitelskými úvěry, na jejichž splacení byl sporný úvěr sjednán.

40. Předkládající soud se konečně táže, zda lze přístup přijatý Soudním dvorem v rozsudku ze dne 21. dubna 2016, *Radlinger a Radlingerová* (C-377/14, EU:C:2016:283; dále jen „rozsudek ve věci *Radlinger a Radlingerová*“) použít v projednávané věci.

41. Za těchto podmínek se Krajský soud v Prešově (Krajský soud v Prešově) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1. Brání článek 47 ve spojení s články 7 a 38 [Listiny], [směrnice 93/13], [směrnice 2005/29], jakož i zásada efektivy práva Evropské unie takové právní úpravě, jako je § 53 odst. 9, § 565 Občianskeho zákonníka (slovenský občanský zákoník), podle kterých se při předčasné splatnosti nezohledňuje přiměřenost tohoto úkonu, zejména závažnost porušení povinnosti spotřebitelů ve vztahu k výši úvěru a době jeho splatnosti?
2. V případě záporné odpovědi na první otázku (nebrání) klade předkládající soud následující otázky:
 - 2.a) Brání článek 47 ve spojení s články 7 a 38 Listiny, [směrnice 93/13], směrnice [2005/29], jakož i zásada efektivy práva Evropské unie takové judikatuře, která meritorně nebrání výkonu zástavního práva soukromou dražbou nemovitosti, jež představuje obydlí spotřebitelů a případně jiných osob, a současně nezohledňuje závažnost porušení povinnosti spotřebitele ve vztahu k výši úvěru a úvěrovému období, i když existuje jiný způsob uspokojení pohledávky poskytovatele úvěru soudní exekucí, v rámci níž není prodej obydlí zatíženého zástavním právem prioritním?
 - 2.b) Musí být čl. 3 odst. 1 [směrnice 2005/29] vykládán v tom smyslu, že ochrana spotřebitele před nekalými obchodními praktikami při poskytování spotřebitelských úvěrů se vztahuje i na jakékoliv způsoby uspokojení pohledávky poskytovatele úvěru, včetně sjednání nového úvěru poskytnutého na úhradu závazků z předcházejícího úvěru?
 - 2.c) Musí být [směrnice 2005/29] vykládána v tom smyslu, že za nekalou obchodní praktiku se považuje i jednání poskytovatele, který poskytuje opakovaně úvěry spotřebiteli, který není schopen splácet úvěry, a to tak, že z toho vzniká řetěz úvěrů, které poskytovatel úvěru spotřebiteli reálně nevyplácí, ale sám je přijímá ke splacení předchozích úvěrů a celkových nákladů na úvěry?
 - 2.d) Musí být čl. 2 odst. 2 písm. a) [směrnice 2008/48] ve spojení s desátým bodem odůvodnění této směrnice vykládán v tom smyslu, že nevylučuje působnost této směrnice ani na případy úvěru, který vykazuje všechny znaky spotřebitelského úvěru, nebyl sjednán účel úvěru, poskytovatel úvěru si až na nepatrnou část vyhradil celý úvěr na úhradu předchozích spotřebitelských úvěrů, avšak na zajištění se sjednalo zástavní právo na nemovitost?
 - 2.e) Musí být [rozsudek ve věci Radlinger a Radlingerová] vykládán v tom smyslu, že se vztahuje i na smlouvu o poskytnutí úvěru spotřebiteli, pokud se takovou smlouvou část poskytnutého úvěru určila na úhradu nákladů poskytovatele úvěru?

IV. Řízení před Soudním dvorem

42. Dne 6. července 2022 poskytl předkládající soud na žádost Soudního dvora vysvětlení na základě článku 101 jednacího řádu Soudního dvora.

43. Písemná vyjádření předložily VÚB banka, slovenská vláda a Evropská komise. Na jednání, které se konalo dne 28. října 2022, přednesli žalobci, slovenská vláda a Komise ústní vyjádření.

V. Posouzení

K přípustnosti předběžných otázek

44. VÚB banka je toho názoru, že položené otázky by měly být odmítnuty jako hypotetické. V této souvislosti uvádí různé skutkové okolnosti, které podle jejího názoru prokazují, že spotřebitel porušil podstatné povinnosti vyplývající ze smlouvy a že banka dodržela zásadu proporcionality.

45. Slovenská vláda a v podstatě i Komise tvrdí, že první a druhá otázka jsou ve vztahu ke směrnici 2005/29 nepřipustné. Argumentují tím, že předkládající soud neuvedl důvody, které jej vedly k tomu, aby se Soudního dvora dotázal na to, jakým způsobem má být tato směrnice vykládána, ale ani důvody, jež činí tento výklad nezbytným pro rozhodnutí sporu v původním řízení. Komise konkrétně uvádí, že předkládající soud nevysvětlil, do jaké míry může zahájení exekučního řízení představovat nekalou obchodní praktiku. Komise nicméně uvádí, že předkládající soud vysvětlil význam výkladu směrnice 2005/29 v rámci třetí a čtvrté otázky.

46. V této souvislosti je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora se na otázky týkající se výkladu unijního práva položené vnitrostátním soudem v právním a skutkovém rámci, který tento soud vymezí v rámci své odpovědnosti a jehož správnost nepřísluší Soudnímu dvoru ověřovat, vztahuje domněnka relevance. Zamítnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podané vnitrostátním soudem ze strany Soudního dvora je možné pouze tehdy, pokud je zjevné, že požadovaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém, nebo také jestliže Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které mu jsou položeny⁹.

47. Zaprvé je třeba uvést, že se první a druhá předběžná otázka – vedle směrnice 93/13 – týkají též směrnice 2005/29. Nicméně, jak správně uvedly slovenská vláda a Komise, předkládající soud se v těchto otázkách omezil na citování posledně uvedené směrnice, aniž uvedl důvod, proč je její výklad nezbytný pro rozhodnutí sporu v původním řízení. Uvedený soud kromě toho neuvádí ani to, jak by výkon zástavního práva, který žalobci v původním řízení zpochybňují, mohl představovat nekalou obchodní praktiku.

48. Navrhuji proto, aby první dvě otázky byly zodpovězeny pouze s ohledem na ustanovení směrnice 93/13.

49. Zadruhé skutečnost, že VÚB banka tvrdí, že výkon zástavního práva je přiměřený, neznamená, že uvedené otázky jsou hypotetické. Položené otázky se netýkají toho, zda bylo konkrétní exekuční řízení přiměřené – i když podle názoru předkládajícího soudu přiměřené nebylo – nýbrž skutečnosti, zda věřitel může *de iure* přistoupit k takovému výkonu při neexistenci zákonné povinnosti soudů přezkoumat přiměřenost pozbytí obydlí¹⁰.

50. V tomto smyslu předběžné otázky nejsou hypotetické a požadovaný výklad ustanovení směrnice 93/13 je nutný pro rozhodnutí sporu v původním řízení.

51. S ohledem na výše uvedené jsem toho názoru, že Soudní dvůr by měl prohlásit žádost o rozhodnutí o předběžné otázce za přípustnou.

⁹ – Rozsudek ze dne 10. září 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 38 a citovaná judikatura).

¹⁰ – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. září 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 42).

K první předběžné otázce

52. Podstatou první předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda musí být směrnice 93/13 ve spojení s články 7, 38 a 47 Listiny, jakož i se zásadou efektivity vykládána v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, konkrétně § 53 odst. 9 občanského zákoníku ve spojení s jeho § 565, který umožňuje poskytovateli aktivovat předčasnou splatnost úvěru v důsledku toho, že dlužník nesplnil své závazky během určité omezené doby, aniž by toto právo podléhalo požadavku přiměřenosti, zejména s ohledem na závažnost porušení povinností spotřebitelem ve vztahu k výši úvěru a době jeho splatnosti.

53. Z předkládacího usnesení vyplývá, že podle § 53 odst. 9 občanského zákoníku může v případě plnění ze smlouvy o spotřebitelském úvěru ve splátkách poskytovatel rozhodnout o zesplatnění celého úvěru, jak stanoví § 565 občanského zákoníku, pokud se tak smluvní strany dohodly. Uplatnění tohoto práva je podmíněno zaprvé uplynutím lhůty alespoň tří měsíců od prodlení se zaplacením splátky a zadruhé předchozím informováním spotřebitele alespoň 15 dnů před jeho výkonem.

54. Na úvod je třeba připomenout, že z čl. 1 odst. 1 směrnice 93/13 vyplývá, že jejím účelem je sblížit vnitrostátní předpisy členských států týkající se zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách. Jak přitom vyplývá z čl. 1 odst. 2 této směrnice ve světle třináctého bodu jejího odůvodnění, jakož i z jejího čl. 3 odst. 1, cílem uvedené směrnice není zavést přezkum vnitrostátních předpisů stran jejich potenciálně nevýhodné povahy pro spotřebitele, ale pouze přezkum ujednání spotřebitelských smluv, která nebyla sjednána individuálně¹¹.

55. Kromě toho podle čl. 1 odst. 2 uvedené směrnice smluvní ujednání, která odrážejí závazné právní a správní předpisy, nejsou předmětem ustanovení této směrnice.

56. V tomto ohledu Soudní dvůr několikrát uvedl, že důvodem k vyloučení z působnosti této směrnice stanovené v jejím čl. 1 odst. 2 byl legitimní předpoklad, že vnitrostátní zákonodárce nastolil rovnováhu mezi právy a závazky smluvních stran určitých smluv, což je rovnováha, kterou výslovně zamýšlel chránit unijní normotvůrce¹².

57. Ve věci v původním řízení se ustanovení vnitrostátního práva, jež jsou předmětem žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, odráží v ujednání ve smlouvě o spotřebitelském úvěru.

58. V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury platí, že v rámci postupu spolupráce mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem zavedeného článkem 267 SFEU přísluší Soudnímu dvoru poskytnout vnitrostátnímu soudu užitečnou odpověď, která mu umožní rozhodnout spor, jenž mu byl předložen. Z tohoto hlediska je na Soudním dvoru, aby případně přeformuloval otázky, jež jsou mu položeny¹³.

59. Kromě toho předkládající soud ve své odpovědi na žádost o vysvětlení uvedl, že se přiklání k přeformulování první otázky tak, že její podstatou je výklad pojmu „zneužívající ujednání“ použitého v čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13 a kritérií, která vnitrostátní soud může nebo musí použít při přezkumu smluvního ujednání, jež odráží sporná ustanovení vnitrostátního práva.

¹¹ – Rozsudek ze dne 3. září 2020, Profi Credit Polska a další (C-84/19, C-222/19 a C-252/19, EU:C:2020:631, bod 88 a citovaná judikatura).

¹² – Rozsudek ze dne 10. června 2021, Prima banka Slovensko (C-192/20, EU:C:2021:480, bod 32 a citovaná judikatura).

¹³ – Rozsudky ze dne 25. listopadu 2020, Banca B. (C-269/19, EU:C:2020:954, bod 24) a ze dne 3. března 2020, Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138, bod 27).

60. Za těchto okolností se pro účely poskytnutí užitečné odpovědi předkládajícímu soudu jeví jako nezbytné přeformulovat první předběžnou otázku. Podstatou této otázky je ověření toho, zda čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že se tato směrnice vztahuje na smluvní ujednání odrážející ustanovení vnitrostátního práva, které umožňuje poskytovateli aktivovat předčasnou splatnost úvěru v důsledku toho, že dlužník nesplnil své závazky během určité omezené doby, aniž by toto právo podléhalo požadavku přiměřenosti. V případě kladné odpovědi na tuto otázku se vnitrostátní soud táže, jaká jsou kritéria pro posouzení případné zneužívající povahy takového ujednání ve smyslu čl. 3 odst. 1 a článku 4 směrnice 93/13.

K otázce, zda sporné ujednání odráží „závazný právní a správní předpis“ ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13

61. Za účelem určení, zda sporné ujednání odráží „závazný právní a správní předpis“ ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13, je třeba nejprve připomenout, že toto ustanovení zavádí výjimku z působnosti směrnice 93/13. S ohledem na cíl uvedené směrnice, tedy ochranu spotřebitelů proti zneužívajícím klauzulím vloženým do smluv uzavřených spotřebiteli s prodávajícím nebo poskytovatelem, je třeba i tuto výjimku, stejně jako každou, vykládat striktně¹⁴.

62. Výjimečná povaha této výjimky je zdůrazněna v rozsudku ve věci Kušionová¹⁵, v němž Soudní dvůr vyložil čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 v tom smyslu, že smluvní klauzule uvedená ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem je vyloučena z působnosti této směrnice *pouze tehdy*, odráží-li obsah závazného právního nebo správního ustanovení, přičemž ověření této skutečnosti je na předkládajícím soudu.

63. Je zřejmé, že pro uplatnění této výjimky musí být splněny dvě podmínky: zaprvé smluvní ujednání musí odrážet právní nebo správní ustanovení a zadruhé toto právní ustanovení musí být závazné¹⁶.

64. Za účelem zjištění, zda jsou tyto podmínky splněny, Soudní dvůr rozhodl, že je na vnitrostátním soudu, aby ověřil, zda je toto smluvní ujednání odrazem ustanovení vnitrostátního práva, jež se použijí na smluvní strany imperativně a bez ohledu na jejich volbu, nebo těch, která se použijí subsidiárně, tedy v případě neexistence odlišného ujednání mezi smluvními stranami v tomto ohledu¹⁷.

65. Slovenská vláda ve svém písemném vyjádření tvrdí, že § 53 odst. 9 občanského zákoníku je takovým závazným ustanovením. Na jedné straně uvádí, že toto ustanovení poskytuje spotřebiteli zvýšenou ochranu v rozsahu, v němž stanoví dodatečné záruky pro případ předčasné splatnosti závazku vyplývajícího ze smlouvy o spotřebitelském úvěru. Na druhé straně se smluvní strany podle § 54 odst. 1 občanského zákoníku nemohou odchýlit od použití sporného ustanovení v neprospěch spotřebitele.

66. Předkládající soud stanovisko slovenské vlády nesdílí. Ve své odpovědi na žádost o vysvětlení uvedl, že § 53 odst. 9 ve spojení s § 565 občanského zákoníku se nepoužije automaticky. Jejich použití závisí na volbě smluvních stran. Předkládající soud rovněž poukázal na to, že i když se

¹⁴ – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 3. března 2020, Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138, bod 30), a ze dne 10. září 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 77).

¹⁵ – Rozsudek ze dne 10. září 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 80). Kurzivou zvýraznila autorka tohoto stanoviska.

¹⁶ – Viz rozsudek ze dne 3. března 2020, Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138, bod 31).

¹⁷ – Rozsudek ze dne 3. března 2020, Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138, bod 32).

smluvní strany dohodnou na možnosti rozhodnout o předčasné splatnosti úvěru, zůstává tato možnost na straně věřitele, aniž by existovala zákonná povinnost realizovat předčasný výkon zástavního práva. V tomto ohledu zdůraznil, že ustanovení § 53 odst. 9 a § 565 občanského zákoníku používají pojem „může“ („môže“), který naznačuje možnost věřitele zahájit výkon rozhodnutí, a nikoli povinnost. Předkládající soud má navíc za to, že § 54 odst. 1 občanského zákoníku, na který odkazuje slovenská vláda, nevede k odlišnému výkladu. Toto ustanovení nebrání odchýlení se od ustanovení občanského zákoníku ve prospěch spotřebitele. Vysvětluje, že věřitel je povinen před zahájením výkonu rozhodnutí o předčasné splatnosti dodržet minimální požadavky stanovené v § 53 odst. 9 občanského zákoníku pouze tehdy, pokud smluvní strany zahrnuly do své smlouvy ujednání týkající se předčasné splatnosti.

67. Žalobci a Komise na jednání zdůraznili, že použití sporných ustanovení občanského zákoníku je podmíněno předchozí dohodou smluvních stran. Žalobci uvedli, že je na rozhodnutí poskytovatele, zda uplatní své právo aktivovat předčasnou splatnost. Pokud se poskytovatel rozhodne toto právo uplatnit, musí dodržet minimální procesní požadavky stanovené v § 53 odst. 9 občanského zákoníku. Dodržení lhůty tří měsíců před zahájením výkonu rozhodnutí je závazné, avšak předchozí podmínka jeho uplatnění, totiž rozhodnutí o jeho zahájení, je věcí poskytovatele.

68. Vysvětlení předkládajícího soudu a argumenty žalobců a Komise mě přesvědčily. Pro účely kvalifikace sporných vnitrostátních ustanovení jako „závazných“ ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 podle mého názoru podporují závěr, že sporná ustanovení vnitrostátního práva se nepoužijí automaticky, tedy v případě neexistence odlišného ujednání mezi smluvními stranami v tomto ohledu. Místo toho vyžadují *výslovnou dohodu* smluvních stran. Pro případ neexistence takové dohody stanoví § 565 občanského zákoníku *pravidlo*, dle něhož věřitel *nemůže* žádat o zaplacení celé pohledávky pro nesplnění některé splátky.

69. Je rovněž důležité zdůraznit, že ačkoli § 53 odst. 9 občanského zákoníku hovoří o plnění ze spotřebitelské smlouvy ve splátkách, nepředpokládá výslovně předčasný výkon práva ze smlouvy o *dlouhodobém* úvěru ani existenci zajištění takového úvěru *zástavním právem na rodinný dům* spotřebitele. Za těchto okolností *nelze* volbu poskytovatele zahrnout do smlouvy o úvěru zajištěném rodinným domem spotřebitele individuálně nesjednané ujednání, které odráží toto ustanovení, ztotožňovat s vytvořením rovnováhy mezi všemi právy a povinnostmi smluvních stran ze strany vnitrostátního zákonodárce.

70. V každém případě je nesporné, že v rámci řízení upraveného v článku 267 SFEU, které je založeno na jasném rozdělení funkcí mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem, má pouze vnitrostátní soud pravomoc vykládat a uplatňovat ustanovení vnitrostátního práva¹⁸.

71. Za těchto podmínek je patrné, že sporná smluvní ujednání upravující právo věřitele realizovat předčasný výkon zástavního práva neodráží závazné právní nebo správní ustanovení ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13. Dospěla jsem proto k závěru, že takové ujednání spadá do oblasti působnosti směrnice 93/13.

¹⁸ – Rozsudek ze dne 31. března 2022, Lombard Lizing (C-472/20, EU:C:2022:242).

Ke kritériím pro posouzení smluvního ujednání týkajícího se předčasné splatnosti

72. Článek 4 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví, že zneužívající charakter smluvní klauzule se musí posuzovat s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s odvoláním na dobu uzavření smlouvy s ohledem na všechny okolnosti, jež provázely její uzavření. Z toho vyplývá, že z tohoto hlediska je rovněž třeba posoudit důsledky, které může uvedená klauzule mít v rámci práva rozhodného pro smlouvu, což implikuje zkoumání vnitrostátního právního systému¹⁹.

73. Předkládající soud se konkrétně táže, zda je pro posouzení zneužívající povahy sporného smluvního ujednání možné zohlednit přiměřenost výkonu práva poskytovatele rozhodnout o zesplatnění celého úvěru, a zejména závažnost porušení povinností spotřebitelem ve vztahu k výši úvěru a době jeho splatnosti. Vnitrostátní soud v tomto ohledu odkazuje na jedno z kritérií uvedených v bodě 73 rozsudku ve věci Aziz²⁰.

74. V tomto rozsudku byla stanovena řada kritérií, podle nichž vnitrostátní soud posuzuje možnou zneužívající povahu klauzule týkající se předčasné splatnosti v dlouhodobé smlouvě, a zejména ve smlouvě o hypotečním úvěru, v důsledku toho, že dlužník porušil své závazky v průběhu obzvláště krátkých lhůt. Tato kritéria byla dále rozvedena v rozsudku ve věci Banco Primus²¹. Soudní dvůr rozhodl, že předkládající soud musí především přezkoumat, zaprvé, zda právo prodávajícího či poskytovatele prohlásit celý úvěr za splatný závisí na tom, že spotřebitel nesplní závazek, který má zásadní význam v rámci daného smluvního vztahu; zadruhé, zda je toto právo stanoveno pro případy, kdy je takové nesplnění závazku dostatečně závažné vzhledem k délce trvání a k výši úvěru; zatřetí, zda se toto právo odchyluje od právní úpravy, která se použije v dané oblasti v případě chybějících zvláštních smluvních ustanovení, a začtvrté, zda vnitrostátní právo stanoví odpovídající a účinné prostředky, které spotřebiteli, pokud je vůči němu takové ujednání uplatněno, umožní, aby odvrátil účinky splatnosti úvěru. Soudní dvůr dále ve svém rozsudku ve věci Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest²² objasnil, že rozsudek ve věci Banco Primus musí být vykládán v tom smyslu, že kritéria, která formuluje pro účely posouzení zneužívající povahy smluvního ujednání ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13, zejména pak významné nerovnováhy v právech a povinnostech smluvních stran, kterou toto ujednání způsobuje v neprospěch spotřebitele, nemohou být chápána ani jako kumulativní, ani jako alternativní, nýbrž musí být chápána jako součást všech okolností, které provázely uzavření dotčené smlouvy, jež musí vnitrostátní soud zkoumat při posuzování zneužívající povahy smluvního ujednání ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13.

75. Sporné smluvní ujednání se týká předčasné splatnosti a je obsaženo v dlouhodobé smlouvě o úvěru, která byla uzavřena na dvacet let, přičemž úvěr je zajištěn rodinným domem spotřebitele. Za těchto podmínek by mělo být posouzení zneužívající povahy tohoto ujednání provedeno s ohledem na judikaturu uvedenou v předchozím bodě.

76. Na základě výše uvedených úvah jsem dospěla k závěru, že čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že se tato směrnice vztahuje na smluvní ujednání odrážející ustanovení vnitrostátního práva, které umožňuje poskytovateli aktivovat předčasnou splatnost úvěru v důsledku toho, že dlužník nesplnil své závazky během určité omezené doby, aniž by toto právo podléhalo požadavku přiměřenosti. Článek 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13 musí být

¹⁹ – Rozsudek ze dne 14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 71 a citovaná judikatura).

²⁰ – Rozsudek ze dne 14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164).

²¹ – Rozsudek ze dne 26. ledna 2017 (C-421/14, EU:C:2017:60, bod 66).

²² – Rozsudek ze dne 8. prosince 2022 (C-600/21, EU:C:2022:970).

vykládány v tom smyslu, že co se týče posouzení možné zneužívající povahy ujednání týkajícího se předčasné splatnosti v důsledku toho, že dlužník nesplnil své závazky během určité omezené doby, vnitrostátním soudem, musí tento soud zkoumat především následující kritéria: zaprvé, zda právo prodávajícího či poskytovatele prohlásit celý úvěr za splatný závisí na tom, že spotřebitel nesplní závazek, který má zásadní význam v rámci daného smluvního vztahu; zadruhé, zda je toto právo stanoveno pro případy, kdy je takové nesplnění závazku dostatečně závažné vzhledem k délce trvání a k výši úvěru; zatřetí, zda se toto právo odchyluje od právní úpravy, která se použije v dané oblasti v případě chybějících zvláštních smluvních ustanovení, a začtvrté, zda vnitrostátní právo stanoví odpovídající a účinné prostředky, které spotřebiteli, pokud je vůči němu takové ujednání uplatněno, umožní, aby odvrátil účinky splatnosti úvěru.

77. Pokud Soudní dvůr odpoví na přeformulovanou první otázku kladně, předkládající soud uvádí, že na zbývajících otázkách již nebude nutné odpovídat. Pro úplnost však přejdu k analýze zbývajících otázek.

Ke druhé předběžné otázce

78. Podstatou druhé předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 ve spojení s články 7, 47 a 38 Listiny, jakož i se zásadou efektivy unijního práva brání vnitrostátní judikatuře, podle níž nelze meritorně přerušit výkon zástavního práva soukromou dražbou nemovitosti, která představuje obydlí spotřebitelů a případně jiných osob.

79. Na úvod je třeba připomenout, že systém ochrany zavedený směrnicí 93/13 vychází z myšlenky, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli z hlediska jak vyjednávací síly, tak úrovně informovanosti, což ho vede k tomu, že přistupuje na podmínky předem vyhotovené prodávajícím nebo poskytovatelem, aniž může ovlivnit jejich obsah. Nadto článek 38 Listiny stanoví, že v politikách Unie je zajištěna vysoká úroveň ochrany spotřebitele. Tento požadavek platí pro provádění směrnice 93/13²³.

80. Navíc vzhledem k povaze a významu veřejného zájmu na ochraně spotřebitelů směrnice 93/13 ukládá členským státům povinnost – jak vyplývá z jejího čl. 7 odst. 1 ve spojení s jejím dvacátým čtvrtým bodem odůvodnění – zajistit odpovídající a účinné prostředky zabráňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli²⁴.

Okolnosti položení této předběžné otázky: rozsudek Soudního dvora ve věci Kušionová

81. V návaznosti na tyto úvodní poznámky je třeba pojednat o okolnostech položení této předběžné otázky. Není to poprvé, co slovenské soudy žádají Soudní dvůr o poučení ohledně slučitelnosti slovenských pravidel, která umožňují věřiteli dosáhnout zaplacení dluhu prostřednictvím mimosoudního výkonu zástavního práva na nemovitost poskytnutého spotřebitelem jako zajištění, se směrnicí 93/13. Prvním takovým případem byla věc C-482/12, Macinský a Macinská. Tato věc byla vyškrtuta z rejstříku Soudního dvora v důsledku zpětvzetí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce²⁵, třebaže již bylo vydáno stanovisko generálního

²³ – Rozsudek ze dne 19. prosince 2019, Bondora (C-453/18, EU:C:2019:1118, bod 40).

²⁴ – Rozsudek ze dne 19. prosince 2019, Bondora (C-453/18, EU:C:2019:1118, bod 42).

²⁵ – Usnesení předsedy Soudního dvora ze dne 7. února 2014 (C-482/12, nezveřejněné, EU:C:2014:182)

advokáta N. Wahla²⁶. Ve věci Macinský a Macinská se jednalo konkrétně o otázku, zda směrnice 93/13 brání tomu, aby členský stát měl procesní pravidla, která umožňují, aby pohledávka založená na zneužívající klauzuli ve spotřebitelské smlouvě byla vymáhána mimosoudně, tedy – potenciálně – bez jakéhokoli soudního dohledu. Na základě údajů obsažených ve spisu a vyjádření účastníků řízení na jednání dospěl generální advokát k závěru, že směrnice 93/13 takovému postupu nebrání. Uvedený závěr je založen v podstatě na následujících úvahách. Na jedné straně účinná procesní ochrana spotřebitelů nevyžaduje povinný soudní přezkum *ex ante* zneužívajících ujednání²⁷. Na druhé straně dotčený postup v dostatečné míře poskytuje účinnou ochranu práv spotřebitelů, jak je požadováno směrnicí 93/13²⁸.

82. Na stanovisko generálního advokáta N. Wahla ve věci Macinský a Macinská v podstatě navázal rozsudek ve věci Kušionová. V tomto rozsudku [Soudní dvůr] konstatoval, že slovenský režim řízení týkajícího se mimosoudního výkonu zástavního práva neboli „dobrovolné“ dražby je slučitelný se směrnicí 93/13, *pokud* tato právní úprava v praxi neznemožňuje nebo nadměrně neztěžuje ochranu práv, která tato směrnice přiznává spotřebitelům, přičemž ověření této skutečnosti je na předkládajícím soudu.

83. Závěr, k němuž Soudní dvůr dospěl v rozsudku ve věci Kušionová, je podmíněn *existencí účinných prostředků* k napadení výkonu zástavního práva založeného na potenciálně zneužívajících ujednáních. Na základě dostupných údajů měl Soudní dvůr za to, že slovenská právní úprava poskytuje *předběžnou* soudní ochranu umožňující přijetí předběžných opatření zakazujících pokračovat v uskutečňování prodeje, jakož i následnou soudní ochranu. Soudní dvůr vycházel zejména z následujících prvků, jimiž jsou: zaprvé možnost zpochybnit prodej v dražbě ve lhůtě 30 dnů po oznámení o výkonu zástavního práva podle § 151m odst. 1 občanského zákoníku ve spojení s § 17 odst. 3 zákona o dobrovolných dražbách; zadruhé možnost osoby, která zpochybňuje podmínky, za nichž se prodej v dražbě uskutečnil, ve lhůtě tří měsíců od příklepu požádat soud o prohlášení prodeje za neplatný podle § 21 odst. 2 tohoto zákona; a zatřetí skutečnost, že v průběhu mimosoudního výkonu zástavního práva může příslušný vnitrostátní soud na základě § 74 odst. 1 a § 76 odst. 1 občanského soudního řádu nařídit jakékoliv předběžné opatření zakazující pokračovat v uskutečňování takového prodeje²⁹.

84. Pokud jde o možnost vnitrostátního soudu posoudit přiměřenost výkonu zástavního práva, v rozsudku ve věci Kušionová je tento přezkum v podstatě zahrnut do celkového posouzení *přiměřenosti a účinnosti* prostředků dostupných v rámci právního řádu za účelem ukončení používání zneužívajících ujednání podle čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13, které provádí vnitrostátní soud³⁰. Odůvodnění Soudního dvora poukazuje na ústavní rozměry směrnice 93/13 v kontextu spotřebitelských sporů. Soudní dvůr konstatoval, že je třeba věnovat obzvláštní pozornost skutečnosti, že majetek dotčený mimosoudním výkonem zástavního práva dotčeným ve věci v původním řízení, je *rodinným obydlím* spotřebitele³¹. Odůvodnění s ohledem na základní práva je podpořeno odkazem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (ESLP). ESLP zastává názor, že ztráta obydlí je jedním z nezávažnějších zásahů do práva na respektování obydlí a že každý, kdo je touto ztrátou ohrožen, v zásadě musí mít možnost nechat přezkoumat *přiměřenost*

²⁶ – Stanovisko generálního advokáta N. Wahla ve věci Macinský a Macinská (C-482/12, EU:C:2013:765).

²⁷ – Stanovisko generálního advokáta N. Wahla ve věci Macinský a Macinská (C-482/12, EU:C:2013:765, bod 80).

²⁸ – Stanovisko generálního advokáta N. Wahla ve věci Macinský a Macinská (C-482/12, EU:C:2013:765, body 64 a 96).

²⁹ – Rozsudek ze dne 10. září 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, body 55, 60, 61). Obsah ustanovení občanského soudního řádu použitelných v této věci v podstatě odpovídá článku 325 občanského soudního řádu použitelného v původním řízení.

³⁰ – Rozsudek ze dne 10. září 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 58).

³¹ – Rozsudek ze dne 10. září 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 62).

takového opatření³². Soudní dvůr poukázal na to, že vnitrostátní soudy musí při výkladu směrnice 93/13 vzít v úvahu článek 7 Listiny, který zaručuje právo na respektování obydlí³³. Nakonec Soudní dvůr připomněl svůj rozsudek ve věci Aziz³⁴, a s přihlédnutím k *důsledkům*, jež přináší vystěhování spotřebitele a jeho rodiny z obydlí představujícího jejich hlavní bydliště, zdůraznil význam toho, že příslušný vnitrostátní soud má pro účely zajištění účinnosti ochrany zamýšlené směrnicí 93/13 k dispozici předběžná opatření umožňující přerušení protiprávního řízení týkajícího se realizace zástavního práva nebo zabránění takovému řízení³⁵.

85. S ohledem na všechny prvky uvedené v bodě 83 tohoto stanoviska a zejména s ohledem na skutečnost, že příslušný vnitrostátní soud patrně mohl přijmout předběžná opatření, [Soudní dvůr] v rozsudku ve věci Kušionová rozhodl, že v rámci slovenského mimosoudního výkonu zástavního práva „existují přiměřené a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících klauzulí, a je na předkládajícím soudu, aby tuto skutečnost ověřil“.

Ověřování předpokladů pro vydání rozsudku ve věci Kušionová

86. Předkládající soud vysvětluje, že Nejvyšší soud Slovenskej republiky (Nejvyšší soud Slovenské republiky) vyložil rozsudek ve věci Kušionová tak, že umožňuje mimosoudní prodej nemovitosti, včetně obydlí spotřebitele. Z této vnitrostátní judikatury navíc vyplývá, že věřitel nemůže být zavázán k tomu, aby se po neurčitou dobu zdržel výkonu zástavního práva³⁶. Předkládající soud má v zásadě za to, že taková vnitrostátní judikatura je nesprávná, a ověřuje předpoklady, na jejichž základě byl vydán rozsudek ve věci Kušionová. Je toho názoru, že dobrovolná dražba nenabízí stejné záruky jako soudní exekuce. Uvádí, že se jedná o způsob výkonu zástavního práva pořádaný výhradně soukromými osobami, který brání soudnímu přezkumu dluhu a přiměřenosti prodeje. Předkládající soud zdůrazňuje, že dobrovolná dražba nemůže být přerušena soudním řízením, v jehož rámci lze zpochybnit smluvní ujednání z důvodu jejich zneužívající povahy.

87. Slovenská vláda ve svém písemném vyjádření naopak podporuje názor, dle něhož slovenská právní úprava uvedená v rozsudku ve věci Kušionová zajišťuje účinnou soudní ochranu spotřebitelů před nuceným prodejem a po něm a dle něhož soudy mohou přijímat předběžná opatření.

88. Předkládající soud ve své odpovědi na žádost o vysvětlení nesouhlasí s právní analýzou slovenské vlády. Ihned v úvodu předkládající soud odmítá názor, že režim mimosoudního prodeje zajišťuje zvýšenou ochranu spotřebitele z toho prostého důvodu, že přímý prodej nemovitosti věřitelem je vyloučen. Má za to, že ustanovení, na něž slovenská vláda odkazuje,

³² – Rozsudek ze dne 10. září 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 64). Odkazuje se na rozsudky ESLP ze dne 13. května 2008, McCann v. Spojené království (CE:ECHR:2008:0513JUD001900904, § 50) a ze dne 25. července 2013, Rousk v. Švédsko (CE:ECHR:2013:0725JUD002718304, § 137). Novějším rozsudkem v oblasti nuceného prodeje obydlí je rozsudek ze dne 12. července 2016, Vrzić v. Chorvatsko (CE:ECHR:2016:0712JUD004377713). Dle ESLP je tato věc odlišná od linie judikatury uvedené v rozsudku ve věci McCann vzhledem k tomu, že na rozdíl od žalobců v ostatních věcech, kteří žili v bytech ve státním či veřejném vlastnictví, byly protistranou exekučního řízení ve věci Vrzić v. Chorvatsko soukromé osoby. ESLP konstatoval, že v této konkrétní věci je třeba nucený prodej domu považovat za „nezbytný v demokratické společnosti“ s ohledem na rizika, která žalobci vědomě podstoupili, když si půjčili značnou částku peněz na své podnikání a použili svůj dům jako zástavu. V tomto rozsudku navíc zohlednil skutečnost, že žalobci nenapadli žádnou z úvěrových smluv v příslušných řízeních před vnitrostátními soudy.

³³ – Rozsudek ze dne 10. září 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 65). Tento rozsudek odkazuje na „právo na obydlí“. Článek 7 Listiny, který spadá pod její hlavu II nazvanou „Svobody“, však zakotvuje *právo na respektování obydlí*. Unie „uznává a respektuje právo na sociální pomoc a pomoc v oblasti bydlení“ v kontextu ustanovení Listiny uvedených v hlavě nazvané „Solidarita“, konkrétně čl. 34 odst. 3.

³⁴ – Rozsudek ze dne 14. března 2013 (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 59).

³⁵ – Rozsudek ze dne 10. září 2014 (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 66). Kurzivou zvýraznila autorka tohoto stanoviska.

³⁶ – Předkládající soud cituje rozsudek Nejvyššího soudu Slovenskej republiky (Nejvyšší soud Slovenské republiky) ze dne 29. ledna 2019, č.j. 8Cdo/147/2017.

konkrétně § 17 odst. 3 a 5 zákona o dobrovolných dražbách a § 151m odst. 1 občanského zákoníku, nepřipouští právo zpochybnit výkon zástavního práva před uskutečněním prodeje. Tato ustanovení podle předkládajícího soudu upravují formální podmínky výkonu zástavního práva formou dobrovolné dražby, jakož i organizační aspekty s tímto prodejem související. Pokud jde o možnost přijmout předběžná opatření, předkládající soud připomíná, že § 325 odst. 1 a 2 občanského soudního řádu stanoví pravomoc soudů přijímat předběžná opatření pouze ve vztahu ke sporným řízením. Vysvětluje proto, že toto ustanovení není použitelné v rámci řízení týkajícího se mimosoudního výkonu zástavního práva. Předkládající soud dále uvedl, že § 63 odst. 3 zákona č. 233/1995, exekuční řád, je na postupu stanoveném zákonem o dobrovolných dražbách nezávislý a že v obecné rovině se poskytovatelé v rámci řízení týkajícího se mimosoudního výkonu zástavního práva nemusí řídit zákonem č. 233/1995, exekuční řád.

89. Zúčastnění, kteří byli přítomni na jednání, byli požádáni o to, aby upřesnili, jaké prostředky mají spotřebitelé k dispozici pro účely zpochybnění potenciální zneužívající povahy exekučního titulu v rámci řízení týkajícího se mimosoudního výkonu zástavního práva formou prodeje. Byli požádáni rovněž o to, aby určili právní základ, který soudům rozhodujícím ve věci samé o možné zneužívající povaze smluvních ujednání obsažených v exekučním titulu nebo rozhodujícím o věcech souvisejících s výkonem zástavního práva umožňuje vydat předběžné opatření, které může přerušit řízení týkající se výkonu zástavního práva s cílem zaručit plnou účinnost konečného rozhodnutí ve věci.

90. Slovenská vláda uvedla, že v právním řádu neexistuje žádná překážka, pokud jde o pravomoci soudů přihlížet ke zneužívajícím ujednáním i bez návrhu. Poznamenala, že § 298 odst. 1 občanského soudního řádu takové pravomoci výslovně uznává. Slovenská vláda uvedla řadu ustanovení občanského zákoníku a zákona č. 250/2007 o ochraně spotřebitele, z nichž vyplývá, že spotřebitelé mohou podat žalobu za účelem určení neplatnosti zneužívajících ujednání. Tato vláda kromě toho uvedla, že občanský soudní řád připouští možnost podat žalobu na určení existence práva.

91. Žalobci nezpochybnili existenci všech ustanovení, na která odkazuje slovenská vláda. Tvrdili však, že se jedná o obecná pravidla, jež se nevztahují na mimosoudní výkon zástavního práva. Podle jejich názoru neexistuje žádný právní základ, který by vyžadoval, aby soudy přerušily dobrovolnou dražbu pouze na základě zneužívajících ujednání. Žalobci rovněž tvrdili, že celé řízení je netransparentní a žádné jeho fáze se neúčastnil žádný orgán veřejné moci. Pokud jde o možnost následně zpochybnit prodej, žalobci vysvětlili, že se jedná o zdlouhavý a pro spotřebitele bolestný proces³⁷ s velmi malou nadějí na úspěch.

92. Komise trvala na tom, že je stále nejasné, zda mimosoudní výkon zástavního práva na základě zákona o dobrovolných dražbách umožňuje přerušení tohoto výkonu kvůli zneužívajícím ujednáním. Poznamenala, že i kdyby se připustila existence takové možnosti ve vnitrostátní právní úpravě, existuje napětí mezi tím, co má právo stanovit, a způsobem, jakým je vykládáno a uplatňováno soudy. To v praxi nadměrně ztěžuje výkon práv spotřebitelů.

93. I když Soudní dvůr má podle článku 267 SFEU pravomoc určit na základě článku 7 směrnice 93/13 kritéria, která vymezují rámec umožňující posoudit dodržení povinností vyplývajících z této směrnice, přísluší předkládajícímu soudu, aby ověřil, zda mu ustanovení zákona o dobrovolných dražbách mohou v případě potřeby takovýto rámec poskytnout³⁸.

³⁷ – Žalobci uvedli, že i v případech, kdy spotřebitelé zpochybní prodej a uplatní své právo zůstat v domě po dobu řízení, jsou často vystavováni obtěžování ze strany nových vlastníků, kteří přeruší přístup k elektrické nebo vymění zámek.

³⁸ – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 13. září 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, bod 52).

94. Omezím se proto na následující poznámky. Mimosoudní výkon zástavního práva se použije bez ohledu na postavení dlužníka a bez ohledu na druh dotčeného majetku. Může se týkat (jako je tomu ve věci v původním řízení) majetku, který slouží k uspokojení *základní potřeby* spotřebitele, tedy mít bydliště³⁹. Tento výkon zástavního práva může být zahájen prodávajícím nebo poskytovatelem pouze na základě smlouvy o úvěru sloužící jako exekuční titul, aniž by byl obsah tohoto titulu předmětem soudního přezkumu směřujícího k odhalení případného zneužívajícího charakteru některých jeho ujednání. Kromě toho věřitel určuje výši dluhu jednostranně a soukromý subjekt („dražebník“) provádí výkon zástavního práva *bez dohledu orgánu veřejné moci*. Takto silné a bezvýhradné právo prodávajícího zahájit výkon činí tím nezbytnější skutečnost, aby spotřebitel jakožto dlužník, proti němuž výkon směřuje, mohl využít účinné soudní ochrany⁴⁰. Jak výstižně uvádí jeden z komentátorů, v rámci řízení o výkonu rozhodnutí týkajícího se pozbytí majetku musí být zajištěn „nejvyšší stupeň procesní přísrnosti“⁴¹.

95. Ze spisu předloženého Soudnímu dvoru a z rozpravy vedené na jednání podle mého názoru vyplývá, že existence a rozsah soudních pravomocí *ve specifickém kontextu* zpochybnění mimosoudního výkonu zástavního práva realizovaného na základě zneužívajících [smluvních] ujednání zůstávají pro soudy a spotřebitele *nejasně a komplikované*. Konkrétně se jeví jako nejasné to, jaký *procesní postup* mají spotřebitelé k dispozici, aby dosáhli přerušení výkonu zástavního práva, a aby tak příslušný soud mohl přezkoumat potenciální zneužívající povahu smluvních ujednání obsažených v exekučním titulu. Neexistence jasného právního rámce představuje především porušení zásady právní jistoty. V tomto ohledu je třeba připomenout, že zásada právní jistoty, která je jednou z obecných zásad unijního práva, vyžaduje, aby právní pravidla byla jasná a přesná a jejich účinky byly předvídatelné, především pokud mohou vyvolat nepříznivé důsledky pro jednotlivce a podniky, tak aby právní subjekty mohly jednoznačně rozpoznat svá práva a povinnosti a postupovat podle toho⁴².

96. Tento právní rámec mimosoudního výkonu zástavního práva, jak jej popsal předkládající soud, patrně neposkytuje vysokou úroveň procesních záruk. Vzhledem ke své roztržitosti vytváří *nezanedbatelné riziko*, že dotčený spotřebitel buď nevznese námitku proti mimosoudnímu výkonu zástavního práva, která by umožnila soudní přezkum zneužívajícího ujednání, nebo že se dopustí procesní chyby⁴³. Toto riziko je *umocněno* skutečností, že veškeré kroky v rámci mimosoudního výkonu zástavního práva, včetně stanovení výše dluhu, jsou prováděny bez jakéhokoli dohledu orgánu veřejné moci.

97. V tomto ohledu je třeba rovněž zdůraznit, že z nedávné judikatury Soudního dvora vyplývá, že standardy týkající se účinného přezkumu zneužívajících ujednání jsou *obzvláště vysoké*. Soudní dvůr uvedl, že povinnost členských států zajistit účinnost práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva, *s sebou nese* zejména pro práva vyplývající ze směrnice 93/13 *požadavek účinné*

³⁹ – Rozsudek ze dne 17. července 2014, Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, bod 38). Obecněji k nezbytnosti přísné regulace smluv, které zajišťují základní potřeby bydlení, úvěru a práce v kontextu dlouhodobých smluvních vztahů, viz „Principles of Life-Time Contracts“ vypracované Social Contract Law Group (EuSoCo) a analyzované v Ratti, L. (ed.), *Embedding the Principles of Life Time Contracts, A Research Agenda for Contract Law* (Eleven, 2018).

⁴⁰ – Rozsudek ze dne 17. července 2014, Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, bod 38).

⁴¹ – Whitehouse, L., „The Home-Owner: Citizen or Consumer?“, v Bright, S. a Dewar, J., *Land Law Themes and Perspectives* (Oxford University Press, Oxford, 1998, s. 183-205).

⁴² – Rozsudek ze dne 25. ledna 2022, VYSOČINA WIND (C-181/20, EU:C:2022:51, bod 47 a citovaná judikatura).

⁴³ – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. září 2018, EOS KSI Slovensko (C-448/17, EU:C:2018:745, bod 53).

soudní ochrany, opětovně potvrzený v čl. 7 odst. 1 této směrnice a zakotvený rovněž v článku 47 Listiny, který platí mimo jiné při stanovení procesních podmínek týkajících se žalob založených na takových právech⁴⁴.

98. Konkrétně v kontextu *nesporného* řízení o vydání platebního rozkazu Soudní dvůr rozhodl, že v takovém případě požadavek účinné soudní ochrany vyžaduje, aby exekuční soud mohl posoudit, a to i poprvé, případně zneužívající povahu smluvních ujednání, která sloužila jako základ pro platební rozkaz, jenž soud vydal na návrh věřitele a proti němuž dlužník nepodal odpor⁴⁵. V kontextu řízení o výkonu exekučního titulu týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou Soudní dvůr konstatoval, že účinný přezkum případné zneužívající povahy smluvních ujednání, jak vyžaduje směrnice 93/13, by přitom nemohl být zaručen, pokud by se překážka věci rozsouzené týkala rovněž soudních rozhodnutí, která takový přezkum nezmiňují⁴⁶.

99. Z této judikatury vyplývá, že i v případě existence *soudního rozhodnutí*, jež povoluje výkon exekučního titulu, nelze zaručit účinný přezkum zneužívajících ujednání za okolností, kdy takové rozhodnutí neuvádí žádné odůvodnění prokazující provedení přezkumu zneužívající povahy smluvních ujednání tímto soudem i bez návrhu. Na základě uvedeného mám tím spíše za to, že účinný přezkum nemusí být zaručen, pokud je řízení o výkonu zástavního práva zahájeno bez soudního přezkumu *ex ante*, pokud je prováděno výhradně soukromými odborníky a pokud jsou pravidla, kterými se řídí prostředky, jež má spotřebitel k dispozici ke zpochybnění řízení o výkonu zástavního práva a příslušné pravomoci soudu nejasné a složité. Proto jsem toho názoru, že procesní pravidla upravující řízení týkající se mimosoudního výkonu zástavního práva, přinejmenším způsob, jakým se uplatňují ve slovenské právní praxi, patrně neodpovídá standardům účinné soudní ochrany spotřebitelů.

100. Jako poslední poznámku bych chtěla uvést to, že směrnice 2014/17, která byla, jak připomíná bod 3 jejího odůvodnění, v oblasti hypotečních úvěrů pro spotřebitele přijata v návaznosti na mezinárodní finanční krizi, prokazuje, třebaže není *rationae temporis* použitelná⁴⁷, vůli unijního normotvůrce posílit ochranu spotřebitelů v rámci řízení týkajícího se výkonu zástavního práva k nemovitosti určené k bydlení. Podle čl. 28 odst. 1 směrnice 2014/17 mají členské státy přijmout opatření podporující věřitele v tom, aby, než zahájí řízení za účelem realizace zástavy, postupovali vůči spotřebitelům v prodlení s přiměřenou shovívavostí. Cílem požadavku shovívavosti je vyřešit platební potíže v rané fázi, aby se tak zabránilo zahájení takového řízení. Řízení za účelem realizace zástavy by mělo být krajním řešením pro případ, kdy selžou všechny ostatní prostředky k nápravě prodlení se splátkami⁴⁸.

101. Na základě výše uvedených úvah jsem dospěla k závěru, že čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 ve spojení s články 7, 47 a 38 Listiny, jakož i se zásadou efektivity unijního práva musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní judikatuře, podle níž nelze meritorně přerušit výkon zástavního práva soukromou dražbou nemovitosti, která představuje obydlí spotřebitelů a případně jiných osob, v rozsahu, v němž je k zajištění plné účinnosti rozhodnutí soudu, který je příslušný k posouzení zneužívající povahy smluvního ujednání, nezbytné vydání předběžného opatření.

⁴⁴ – Rozsudky ze dne 17. května 2022, *Ibercaja Banco* (C-600/19, EU:C:2022:394, bod 45); ze dne 17. května 2022, *SPV Project 1503* a další (C-693/19 a C-831/19, EU:C:2022:395, bod 61); a ze dne 17. května 2022, *Impuls Leasing România* (C-725/19, EU:C:2022:396, bod 43).

⁴⁵ – Rozsudek ze dne 17. května 2022, *SPV Project 1503* a další (C-693/19 a C-831/19, EU:C:2022:395, bod 66).

⁴⁶ – Rozsudek ze dne 17. května 2022, *Ibercaja Banco* (C-600/19, EU:C:2022:394, bod 50).

⁴⁷ – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 6. června 2019, *Schyns* (C-58/18, EU:C:2019:467, bod 46).

⁴⁸ – Viz Obecné pokyny Evropského orgánu pro bankovníctví k prodlení a realizaci zástavy, 1. června 2015 (EBA/GL/2015/12), bod 11.

Ke třetí a čtvrté předběžné otázce

102. Podstatou třetí a čtvrté předběžné otázky předkládajícího soudu, kterými je třeba se zabývat společně, je, zda opakované poskytování úvěrů spotřebiteli úvěrovými institucemi, jejichž účelem je splacení předchozích úvěrů a které spotřebitel není schopen splácet, zaprvé spadá do oblasti působnosti směrnice 2005/29 a zadruhé, zda takové jednání představuje nekalou obchodní praktiku ve smyslu článku 5 této směrnice.

103. Úvodem je třeba uvést, že, zaprvé sporná praktika, tak jak ji popsal předkládající soud, spočívá v opakovaném poskytování spotřebitelských úvěrů ze strany úvěrové instituce, které pokrývaly úhradu předchozích úvěrů téže úvěrové instituci, jakož i náklady na tyto úvěry. Předkládající soud uvádí, že výše každého nového úvěru v rámci „řetězu“ úvěrů byla jednostranně stanovena bankou a že dlužníci nebyli schopni splácet. Zadruhé z předkládacího usnesení vyplývá, že odpověď na otázku, zda sporná praktika představuje nekalou obchodní praktiku, je pro vnitrostátní soud nezbytná k tomu, aby v rámci posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání podle čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13 přezkoumal okolnosti, za nichž byl sporný úvěr sjednán⁴⁹.

104. Pokud jde o otázku, zda opakované poskytování spotřebitelských úvěrů za účelem splacení předchozích úvěrů může spadat do oblasti působnosti směrnice 2005/29, je třeba nejprve připomenout, že čl. 2 písm. d) této směrnice definuje pojem „obchodní praktiky“ pomocí obzvláště široké formulace tak, že se jím rozumí „jednání, opomenutí, chování nebo prohlášení, obchodní komunikace včetně reklamy a uvedení na trh ze strany obchodníka přímo související s propagací, prodejem nebo dodáním produktu spotřebiteli“⁵⁰.

105. Dále podle čl. 3 odst. 1 směrnice 2005/29, vykládaného ve spojení s jejím čl. 2 písm. c), se tato směrnice vztahuje na nekalé obchodní praktiky podnikatelů vůči spotřebitelům před obchodní transakcí týkající se produktu nebo služby, v jejím průběhu a po ní⁵¹.

106. V důsledku toho se výraz „přímo související s [...] prodejem [...] produktu“ vztahuje na jakékoli opatření přijaté v souvislosti nejen s uzavřením smlouvy, ale také v souvislosti s jejím plněním, včetně opatření přijatých za účelem získání platby za tento produkt⁵².

107. Poskytnutí úvěru za účelem splacení předchozích spotřebitelských úvěrů, jako je tomu v případě úvěru v původním řízení, musí být proto považováno za „produkt“ ve smyslu čl. 2 písm. c) směrnice 2005/29⁵³.

108. Za těchto podmínek souhlasím se slovenskou vládou a Komisí v tom, že opakované poskytování úvěrů spotřebiteli úvěrovými institucemi, jejichž účelem je splacení předchozích spotřebitelských úvěrů a které spotřebitel není schopen splácet, spadá do oblasti působnosti směrnice 2005/29.

⁴⁹ – Předkládající soud v tomto ohledu připomíná rozsudek ze dne 15. března 2012, Pereničová a Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144, bod 43), v němž Soudní dvůr rozhodl, že konstatování nekalého charakteru obchodní praktiky představuje jeden z prvků, na jejichž základě může příslušný soud postavit své posouzení zneužívajícího charakteru smluvních klauzulí podle čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13. V rozsudku ze dne 19. září 2018, Bankia (C-109/17, EU:C:2018:735, bod 33) [Soudní dvůr] vysvětlil, že smlouva, která představuje exekuční titul, nemůže být prohlášena za neplatnou pouze z toho důvodu, že obsahuje ujednání, jež jsou v rozporu s obecným zákazem nekalých obchodních praktik podle čl. 5 odst. 1 směrnice 2005/29.

⁵⁰ – Rozsudek ze dne 22. září 2022, Vicente (Žaloba na zaplacení odměny advokáta) (C-335/21, EU:C:2022:720, bod 83 a citovaná judikatura).

⁵¹ – Rozsudek ze dne 22. září 2022, Vicente (Žaloba na zaplacení odměny advokáta) (C-335/21, EU:C:2022:720, bod 84).

⁵² – Rozsudek ze dne 20. července 2017, Gelvora (C-357/16, EU:C:2017:573, bod 21).

⁵³ – Rozsudek ze dne 20. července 2017, Gelvora (C-357/16, EU:C:2017:573, body 22 a 23).

109. Pokud jde o otázku, zda dotčená praktika představuje nekalou obchodní praktiku, je třeba připomenout, že článek 5 směrnice 2005/29 ve svém odstavci 1 zakazuje nekalé obchodní praktiky a v odstavci 2 stanoví kritéria pro určení toho, zda je určitá obchodní praktika nekalá.

110. Článek 5 odst. 4 této směrnice dále stanoví, že obchodní praktiky jsou nekalé zejména tehdy, jsou-li „klamavé“ ve smyslu článků 6 a 7 směrnice 2005/29 a jsou-li „agresivní“ ve smyslu článků 8 a 9 této směrnice.

111. V tomto ohledu je třeba připomenout, že směrnice 2005/29 úplně harmonizuje na úrovni Unie pravidla týkající se nekalých obchodních praktik podniků vůči spotřebitelům a stanoví ve své příloze I taxativní výčet 31 obchodních praktik, které jsou na základě čl. 5 odst. 5 této směrnice považovány za nekalé „za všech okolností“. V důsledku toho, jak výslovně uvádí bod 17 odůvodnění uvedené směrnice, lze pouze tyto obchodní praktiky pokládat za nekalé, aniž je třeba provádět hodnocení jednotlivých případů podle článků 5 až 9 téže směrnice 2005/29⁵⁴.

112. Dotčená obchodní praktika není uvedena ve výčtu obchodních praktik, které je nutno považovat za nekalé za všech okolností. Její klasifikace jako „nekalé“ proto vyžaduje posouzení každého jednotlivého případu. V tomto ohledu Komise a slovenská vláda správně poukazují na to, že refinancování úvěru je obecně legitimní praktikou. Tak tomu může být, jak poznamenává slovenská vláda, v případě refinancování úvěru s cílem nahradit starší úvěr novějším s nižší úrokovou sazbou či v případě sloučení různých úvěrů do jednoho nového.

113. V projednávané věci VÚB banka ve svém písemném vyjádření tvrdí, že dotčený úvěr byl poskytnut v rámci refinancování s cílem snížit finanční zátěž žalobců. Předkládající soud má naopak za to, že „řetěz“ smluv uzavřených se žalobci vedl k jejich předlužení a ke vzniku rizika ztráty jejich obydlí.

114. Ačkoli v konečném důsledku přísluší předkládajícímu soudu, aby rozhodl o povaze obchodní praktiky dotčené ve věci v původním řízení, Soudní dvůr mu může na základě informací uvedených v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce poskytnout informace, které mohou být užitečné pro účely právní kvalifikace uvedené praktiky⁵⁵.

115. V tomto ohledu je třeba vzít v úvahu, že žalobcům byly poskytnuty různé úvěry, přestože nebyli úvěruschopní. Souhlasím s Komisí v tom, že taková okolnost může být vnitrostátním soudem zohledněna konkrétně za účelem určení toho, zda dotčená praktika představuje agresivní praktiku formou „nepatřičného ovlivňování“ podle článků 8 a 9 směrnice 2005/29.

116. V tomto ohledu je třeba připomenout, že pojem „nepatřičné ovlivňování“, který je definován v čl. 2 písm. j) směrnice 2005/29, zahrnuje využívání pozice síly vůči spotřebiteli k činění nátlaku, a to i bez použití fyzické síly nebo hrozby jejího použití, způsobem, který významně omezuje schopnost spotřebitele učinit informované rozhodnutí⁵⁶.

117. V projednávané věci lze mít za to, že situace předlužení žalobců je činí *zranitelnými* a spočívá v „konkrétní[m] neštěstí nebo takových závažných okolnost[ech], [jichž] si je obchodník vědom a) které vedou ke zhoršení úsudku spotřebitele [a] k ovlivnění rozhodnutí spotřebitele ve vztahu k produktu“ ve smyslu čl. 9 písm. c) směrnice 2005/29.

⁵⁴ – Rozsudek ze dne 2. září 2021, Peek & Cloppenburg (C-371/20, EU:C:2021:674, bod 34).

⁵⁵ – Rozsudek ze dne 12. června 2019, Orange Polska (C-628/17, EU:C:2019:480, bod 37).

⁵⁶ – Rozsudek ze dne 12. června 2019, Orange Polska (C-628/17, EU:C:2019:480, bod 33).

118. Komise na jednání použila silný výraz, kterým kvalifikovala praktiku banky spočívající v opakovaném poskytování úvěrů jako „*sněhovou kouli*“ úvěrů. V odpovědi na otázku, která měla objasnit, jakým způsobem se dluhy nahromadily, žalobci uvedli, že o úvěry nežádali, ale že jim byly *automaticky* nabízeny jako prostředek ke splacení dřívějších dluhů. Žalobci pokaždé obdrželi minimální částku a zbytek peněz byl přidělen bance. To se mi jeví jako poněkud překvapivé odhalení. Mohlo by totiž poukazovat na to, že obchodník si byl nejen vědom neštěstí spotřebitele [ve smyslu čl. 9 písm. c) směrnice 2005/29], ale že k němu přispěl, a to opakovaně.

119. Je třeba rovněž zohlednit skutečnost, že cíl, který sleduje směrnice 2005/29, spočívá zejména v dosažení vysoké úrovně ochrany spotřebitele před nekalými obchodními praktikami a vychází z toho, že spotřebitel se vůči obchodníkovi nachází v nerovném postavení, zejména pokud jde o úroveň informací, jelikož je třeba upřesnit, že nelze popřít, že mezi těmito stranami existuje značný nepoměr⁵⁷. Spotřebitel musí být považován za *ekonomicky slabšího* a právnicky *méně zkušeného* než jeho smluvní partner, zejména v souvislosti s úvěrovými službami poskytovanými bankou⁵⁸.

120. S ohledem na výše uvedené mám za to, že směrnice 2005/29 musí být vykládána v tom smyslu, že opakované poskytování úvěrů spotřebiteli úvěrovými institucemi, jejichž účelem je splacení předchozích úvěrů a které spotřebitel není schopen splácet, zaprvé spadá do oblasti působnosti směrnice 2005/29, a zadruhé, že takové jednání může představovat nekalou obchodní praktiku ve smyslu článku 5 této směrnice, konkrétně agresivní obchodní praktiku ve smyslu jejích článků 8 a 9, pokud předkládající soud shledá, že taková praktika ve svém skutkovém rámci s přihlédnutím ke všem jejím rysům a okolnostem zahrnovala nepatřičné ovlivňování spočívající v tom, že obchodník dlouhodobě využíval předlužení spotřebitele.

K páté předběžné otázce

121. Podstatou páté předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 2 odst. 2 písm. a) směrnice 2008/48 ve spojení s desátým bodem odůvodnění této směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že nevylučuje působnost této směrnice na případy úvěrové smlouvy, jejímž účelem je úhrada předchozích spotřebitelských úvěrů, i když je zajištěna právem souvisejícím s nemovitým majetkem.

122. V tomto ohledu je třeba uvést, že podle čl. 2 odst. 2 písm. a) směrnice 2008/48 se tato směrnice nevztahuje na úvěrové smlouvy, které jsou zajištěny právem souvisejícím s nemovitým majetkem. Podle bodu 14 odůvodnění této směrnice by měl být tento druh úvěru vyňat z oblasti její působnosti z důvodu „velmi specifické povahy“.

123. Jak přitom vyplývá z bodu 10 odůvodnění této směrnice, členské státy mohou uplatňovat ustanovení této směrnice v oblastech, které nespadají do oblasti její působnosti, je-li to v souladu s unijním právem. Soudní dvůr již rozhodl, že členské státy tak mohou zachovat nebo zavést vnitrostátní opatření, která odpovídají ustanovením směrnice 2008/48 nebo některým z nich, pro úvěrové smlouvy mimo působnost uvedené směrnice⁵⁹.

⁵⁷ – Rozsudek ze dne 2. září 2021, Peek & Cloppenburg (C-371/20, EU:C:2021:674, bod 39).

⁵⁸ – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. dubna 2015, UPC Magyarország (C-388/13, EU:C:2015:225, bod 53).

⁵⁹ – Usnesení ze dne 12. října 2016, Horžic a Pušić (C-511/15 a C-512/15, EU:C:2016:787, bod 29 a citovaná judikatura).

124. Sporný úvěr, o který se jedná v původním řízení, je úvěrovou smlouvou zajištěnou zástavním právem na bydliště žalobců. Předkládající soud neuvádí, že by vnitrostátní právo rozšiřovalo působnost směrnice 2008/48 na úvěrové smlouvy, které jsou zajištěny právem souvisejícím s nemovitým majetkem. To potvrdila i slovenská vláda ve svém písemném a ústním vyjádření.

125. S ohledem na tyto skutečnosti jsou zúčastnění, kteří předložili písemná vyjádření, toho názoru, že sporná úvěrová smlouva, o níž se jedná v původním řízení, je z oblasti působnosti směrnice 2008/48 vyloučena.

126. Již ze znění této otázky vyplývá, že předkládající soud nezpochybňuje to, že úvěrové smlouvy, které jsou zajištěny právem souvisejícím s nemovitým majetkem, jsou z oblasti působnosti směrnice 2008/48 obecně vyloučeny. Z jeho vysvětlení však vyplývá, že jeho pochybnosti vyvstaly z důvodu *zvláštních podmínek*, za nichž byl sporný úvěr uzavřen. Účelem tohoto úvěru totiž bylo splacení předchozích úvěrů bance bez toho, aby byly příslušné částky vyplaceny žalobcům. Předkládající soud vysvětluje, že z ekonomického hlediska existuje souvislost mezi sporným úvěrem uzavřeným v roce 2012 a předchozími úvěry uzavřenými od roku 2004.

127. V tomto ohledu je třeba uvést, že znění čl. 2 odst. 2 písm. a) směrnice 2008/48 je jednoznačné⁶⁰. Harmonizace v oblasti úvěrů, které jsou zajištěny právem souvisejícím s nemovitým majetkem, bylo dosaženo až později, a to přijetím směrnice 2014/17⁶¹, vyvolaným mezinárodní finanční krizí, která ukázala, že neodpovědné chování účastníků trhu může podkopat základy finančního systému⁶².

128. Je však třeba podotknout, že sporný úvěr byl sjednán za velmi zvláštních okolností. Jeho sjednání odpovídá vzorci chování, kdy banka, podle popisu skutkového stavu předkládajícím soudem, opakovaně poskytovala žalobcům úvěry, které jim nebyly vypláceny, ale byly používány k pokrytí předchozích úvěrů. Výše a náklady úvěru byly stanovovány jednostranně. Jak je uvedeno v bodě 118 tohoto stanoviska, žalobci na jednání uvedli, že tyto úvěry ani nebyly vyžadovány spotřebitelem, ale byly automaticky nabízeny bankou. Na konci této „sněhové koule“ úvěrů, jak se Komise vyjádřila na jednání, kdy se žalobci „zapletli“ do dluhů, jim banka sporný úvěr poskytla.

129. Je třeba připomenout, že z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že cílem směrnice 2008/48 je zajistit vysokou úroveň ochrany spotřebitele. Tento systém ochrany se zakládá na myšlence, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli jak z hlediska vyjednávací síly, tak úrovně informovanosti⁶³.

130. K tomu, aby se zajistila tato ochrana, čl. 22 odst. 3 směrnice 2008/48 ukládá členským státům dbát na to, aby předpisy, které přijmou k provedení této směrnice, nemohly být obcházeny v důsledku formulace smluv⁶⁴, zejména zahrnutím čerpání nebo úvěrových smluv spadajících do oblasti působnosti této směrnice do úvěrových smluv, jejichž povaha nebo účel by umožnily vyhnout se použití směrnice.

⁶⁰ – Obdobně viz usnesení ze dne 12. října 2016, Horzić a Pušić (C-511/15 a C-512/15, EU:C:2016:787, bod 27).

⁶¹ – Podle článku 3 odst. 1 písm. a) směrnice 2014/17 se tako směrnice vztahuje na smlouvy o úvěru, které jsou zajištěny zástavním právem k nemovitosti určené k bydlení nebo jiným srovnatelným zajištěním běžně používaným v členském státě na nemovitosti určené k bydlení nebo jsou zajištěny právem k nemovitosti určené k bydlení.

⁶² – Viz bod 3 odůvodnění směrnice 2014/17.

⁶³ – Rozsudek ze dne 11. září 2019, Lexitor (C-383/18, EU:C:2019:702, bod 29 a citovaná judikatura).

⁶⁴ – Rozsudek ze dne 11. září 2019, Lexitor (C-383/18, EU:C:2019:702, bod 30).

131. Z důvodové zprávy k návrhu směrnice 2008/48⁶⁵ vypracovaného Komisí vyplývá, že cílem tohoto ustanovení bylo zajistit, aby nebylo možné obcházet výjimky z použití této směrnice, včetně vyloučení úvěrů na bydlení, aby operace, na něž se směrnice vztahuje, mohly být součástí smluv týkajících se uvedených úvěrů. Příkladem uvedeným v této důvodové zprávě byla žádost spotřebitele o čerpání úvěru podle ujednání týkajících se jeho úvěru na bydlení.

132. Ve věci v původním řízení se jedná o úvěr, který byl ekonomicky propojen s předchozími úvěry. Jak totiž vysvětluje předkládající soud, účel sporného úvěru spočíval výlučně v refinancování předchozích úvěrů. Určení toho, zda věřitel touto operací zahrnul předchozí úvěry do sporného úvěru, aby se tak vyhnul použití směrnice 2008/48, je věcí vnitrostátního soudu. V tomto ohledu by měl vnitrostátní soud vzít v úvahu vnitrostátní ustanovení, kterými se do vnitrostátního právního řádu provádí čl. 22 odst. 3 směrnice 2008/48. Slovenská vláda na jednání sdělila, že vnitrostátní právní úprava ochrany spotřebitele obsahuje ustanovení, která sankcionují úvěrové instituce za obcházení spotřebitelského práva. Konkrétně uvedla, že slovenská právní úprava zakazuje bankám spojovat smlouvy za účelem obcházení zákona nebo uvádět do smluv klamavé informace.

133. S ohledem na výše uvedené musí být čl. 2 odst. 2 písm. a) směrnice 2008/48 vykládán v tom smyslu, že nevylučuje působnost této směrnice na případy úvěrové smlouvy, jejímž účelem je úhrada předchozích spotřebitelských úvěrů, i když je zajištěna právem souvisejícím s nemovitým majetkem, za okolností, kdy vnitrostátní soud určí, že sporná úvěrová smlouva byla formulována tak, aby bylo možno se vyhnout použití této směrnice ve smyslu jejího čl. 22 odst. 3.

K šesté předběžné otázce

134. Podstatou šesté předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda lze přístup přijatý Soudním dvorem v rozsudku ve věci Radlinger a Radlingerová použít na smlouvu o spotřebitelském úvěru, podle níž není část úvěru vyplacena spotřebiteli, ale je určena na úhradu nákladů věřitele, v důsledku čehož celková výše úvěru nesmí tyto náklady zahrnovat.

135. Úvodem bych chtěla zdůraznit, že odpověď na tuto otázku je relevantní pouze tehdy, pokud se Soudní dvůr bude řídit mým závěrem ohledně odpovědi na pátou otázku.

136. Je třeba připomenout, že v rozsudku ve věci Radlinger a Radlingerová Soudní dvůr konstatoval, že do celkové výše úvěru ve smyslu čl. 3 odst. 1 a čl. 10 odst. 2 směrnice 2008/48 nelze zahrnout žádnou z částek sloužících jako odměna za závazky sjednané z důvodu dotčeného úvěru, jako jsou administrativní poplatky, úroky, provize a veškeré další poplatky, které spotřebitel musí zaplatit⁶⁶. Soudní dvůr dospěl k závěru, že uvedená ustanovení, jakož i bod I přílohy I této směrnice musí být vykládány v tom smyslu, že celková výše úvěru a částka čerpání úvěru označují celkovou částku, která byla dána k dispozici spotřebiteli, což vylučuje částky, jež si poskytovatel úvěru účtuje na úhradu nákladů souvisejících s dotčeným úvěrem a které nejsou tomuto spotřebiteli reálně vyplaceny⁶⁷.

⁶⁵ – Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o harmonizaci právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelských úvěrů, COM(2002) 443 final (Úř. věst. 2002, C 331/E, s. 200), s. 221.

⁶⁶ – Rozsudek ze dne 21. dubna 2016, Radlinger a Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, bod 86).

⁶⁷ – Rozsudek ze dne 21. dubna 2016, Radlinger a Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, bod 91).

137. Předkládající soud vysvětluje, že musí určit výši dluhu, pro který byl věřitelem zahájen výkon zástavního práva. Vysvětluje rovněž, že věřitel považuje částky z úvěru, jež byly určeny na náklady tohoto úvěru, za částky skutečně zaplacené žalobcům a že tyto částky zahrnul do výše poskytnutého úvěru.

138. V tomto ohledu podle mého názoru z rozsudku ve věci Radlinger a Radlingerová jednoznačně vyplývá, že věřitel nesmí tyto náklady zahrnout do celkové výše úvěru.

139. Přístup přijatý Soudním dvorem v rozsudku ve věci Radlinger a Radlingerová, je tedy použitelný na smlouvu o spotřebitelském úvěru, podle níž není část úvěru vyplacena spotřebiteli, ale je určena na úhradu nákladů věřitele, v důsledku čehož celková výše úvěru nesmí tyto náklady zahrnovat.

VI. Závěry

140. S ohledem na všechny výše uvedené úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na otázky položené Krajským soudem v Prešově (Krajský soud v Prešově, Slovensko) takto:

„(1) Článek 1 odst. 2 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách

musí být vykládán v tom smyslu, že se tato směrnice vztahuje na smluvní ujednání odrážející ustanovení vnitrostátního práva, které umožňuje poskytovateli aktivovat předčasnou splatnost úvěru v důsledku toho, že dlužník nesplnil své závazky během určité omezené doby, aniž by toto právo podléhalo požadavku přiměřenosti.

Článek 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13

musí být vykládány v tom smyslu, že co se týče posouzení vnitrostátním soudem možné zneužívající povahy ujednání týkajícího se předčasné splatnosti úvěru v důsledku toho, že dlužník nesplnil své závazky během určité omezené doby, musí tento soud zkoumat především následující kritéria: zaprvé, zda právo prodávajícího či poskytovatele prohlásit celý úvěr za splatný závisí na tom, že spotřebitel nesplní závazek, který má zásadní význam v rámci daného smluvního vztahu; zadruhé, zda je toto právo stanoveno pro případy, kdy je takové nesplnění závazku dostatečně závažné vzhledem k délce trvání a k výši úvěru; zatřetí, zda se toto právo odchyluje od právní úpravy, která se použije v dané oblasti v případě chybějících zvláštních smluvních ustanovení, a začtvrté, zda vnitrostátní právo stanoví odpovídající a účinné prostředky, které spotřebiteli, pokud je vůči němu takové ujednání uplatněno, umožní, aby odvrátil účinky splatnosti úvěru.

(2) Článek 7 odst. 1 směrnice 93/13 ve spojení s články 7, 47 a 38 Listiny základních práv Evropské unie, jakož i se zásadou efektivity unijního práva

musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní judikatuře, podle níž nelze meritorně přerušit výkon zástavního práva soukromou dražbou nemovitosti, která představuje obydlí spotřebitelů a případně jiných osob, v rozsahu, v němž je k zajištění plné účinnosti rozhodnutí soudu, který je příslušný k posouzení zneužívající povahy smluvního ujednání, nezbytné vydání předběžného opatření.

- (3) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách)

musí být vykládána v tom smyslu, že opakované poskytování úvěrů spotřebiteli úvěrovými institucemi, jejichž účelem je splacení předchozích úvěrů a spotřebitel je není schopen splácet, zaprvé spadá do oblasti působnosti směrnice 2005/29, a zadruhé takové jednání může představovat nekalou obchodní praktiku ve smyslu článku 5 této směrnice, konkrétně agresivní obchodní praktiku ve smyslu jejích článků 8 a 9, pokud předkládající soud shledá, že taková praktika ve svém skutkovém rámci s přihlédnutím ke všem jejím rysům a okolnostem zahrnovala nepatřičné ovlivňování spočívající v tom, že obchodník dlouhodobě využíval předlužení spotřebitele.

- (4) Článek 2 odst. 2 písm. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/EC ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

musí být vykládán v tom smyslu, že nevylučuje působnost této směrnice na případy úvěrové smlouvy, jejímž účelem je úhrada předchozích spotřebitelských úvěrů, i když je zajištěna právem souvisejícím s nemovitým majetkem, za okolností, kdy vnitrostátní soud určí, že sporná úvěrová smlouva byla formulována tak, aby bylo možno se vyhnout použití této směrnice ve smyslu jejího čl. 22 odst. 3.

- (5) Přístup přijatý Soudním dvorem v rozsudku ze dne 21. dubna 2016 ve věci Radlinger a Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283) je použitelný na smlouvu o spotřebitelském úvěru, podle níž není část úvěru vyplacena spotřebiteli, ale je určena na úhradu nákladů věřitele, v důsledku čehož celková výše úvěru nesmí tyto náklady zahrnovat.“